Franciszek Mróz
Instytut Geografii
Łukasz Mróz
Uniwersytet Jagielloński

Turystyka rodzinna w parkach rozrywki

Wprowadzenie

Podjęta przez Zarząd Główny PTTK w październiku 2010 r. uchwała ustanawiająca rok 2011 Rokiem Turystyki Rodzinnej w PTTK stała się podstawą do zwrócenia uwagi i docenienia tej formy turystyki nie tylko w organizacji, ale także wśród szerokiej grupy środowisk, stowarzyszeń i jednostek związanych z turystyką. Członkowie Zarząd Głównego PTTK podkreślili w uchwale, że „rodzinne uprawianie turystyki, rekreacji i sportu, oprócz wspólnej troski o zdrowie i kondycję fizyczną, ściśle wiąże się z budowaniem i wzmacnianiem więzi w rodzinie, pogłębianiem wzajemnych relacji oraz kształtowaniem cech i postaw pożądanych w życiu rodzinnym i społecznym, a także wzmacnia poczucie wspólnoty oraz pomaga w tworzeniu atmosfery pełnej miłości, życzliwości i radości”[1].

Obserwując i odwiedzając dziesiątki najciekawszych obiektów krajoznawczych w Polsce dostrzegamy, że wśród zwiedzających istotny udział stanowią rodzice z dziećmi. Turystka jest bowiem jedną z najlepszych form rodzinnego spędzenia wolnego czasu. Aktywny odpoczynek i aktywna turystyka uprawiana przez rodziców z dziećmi – tj. piesza wędrówka, spływ kajakiem, jazda na rowerze, bieg i zjazd na nartach, czy też żeglowanie jest bezcenne. Wspólne przeżycia, doświadczenia, wrażenia i emocje w trakcie podróży mocno zbliżają dzieci i rodziców.

Z przykrością należy podkreślić, że w bardzo wielu miejscach atrakcyjnych turystycznie w naszym kraju, dyrekcje lub zarządcy danego obiektu (ośrodka, obszaru) w dalszym ciągu nie widzą potrzeby „rodzinnego” podejścia do grupy turystów, jakimi są rodzice z dziećmi czy też dziadkowie z wnukami. Jednym z takich elementów promocji turystyki rodzinnej w danym ośrodku są bez wątpienia tzw. „bilety rodzinne” – zazwyczaj dla dwójki osób dorosłych i dwójki dzieci do lat 12. Cena biletów wstępu dla kilkuosobowej rodziny jest niejednokrotnie dla rodziców/opiekunów najważniejsza przy podjęciu decyzji o zwiedzaniu obiektu – ośrodka. Jeszcze bardziej zaskakuje podejście prywatnych właścicieli przedsiębiorstw turystycznych lub też związanych

1 www.rodzina.pttk.pl/node/48 [pozyskano 1 czerwca 2011 r.].

z obsługą ruchu turystycznego, którzy nastawieni jedynie na zysk nie wprowadzają żadnych ulg za bilety wstępu – usługę dla dzieci (jako przykład można choćby podać brak jakichkolwiek ulg za przejazd meleksem na trasie Rąbki – Wydma Łącka w Słowińskim Parku Narodowym).

Do najbardziej popularnych ośrodków związanych z turystyką rodzinną należą bez wątpienia parki rozrywki (ang. *amusement parks*) – czyli wydzielone obszary na których zgromadzono wiele różnorodnych urządzeń rozrywkowych, a także przygotowano szereg atrakcji zarówno dla dzieci, jak i dorosłych. Parki rozrywki są projektowane i przygotowane do przyjęcia dużej liczby odwiedzających, a w ich obrębie znajdują się także obiekty gastronomiczne, noclegowe i inne punkty usługowe. Szczególnym rodzajem parków rozrywki są parki tematyczne (ang. *theme parks*) – parki, w których urządzenia i atrakcje nawiązują do jednego lub wielu tematów przewodnich, np. świata bajek (np. bajek Walta Disneya, postaci Astreix'a i Obelix'a, postaci Muminków), świata filmów (np. „E.T.", „Jurassic Park", „Powrót do przyszłości", „Star Trek", „Star Wars") tradycji i lokalnego folkloru (np. Dziki Zachód) (Mika 2008; Williams 1998). W skład największych parków tematycznych na świecie wchodzą różnorodne krainy (działy) tematyczne (np. Legoland w Billund składający się z kilku tzw. „krain": Miniland, Duplo Land, Piratland, Imagination Zone, Legoredo Town, Knights' Kingdom, Adventure Land i Lego City). M. Mika do parków rozrywki i parków tematycznych zalicza także parki wodne (aquaparki), sztuczne stoki narciarskie, lunaparki (wesołe miasteczka), ogrody zoologiczne i inne parki faunistyczne (np. oceanaria, delfinaria) (Mika 2008).

W opracowaniu dokonano prezentacji największych parków rozrywki na świecie i w Polsce, a także przeprowadzono analizę ruchu turystycznego do wybranych ośrodków.

Największe parki rozrywki na świecie

Według International Association of Amusement Parks and Attractions na świecie funkcjonuje obecnie około 1500 stacjonarnych parków rozrywki i parków tematycznych, najwięcej w Stanach Zjednoczonych – około 600, w Europie około 300 i w Japonii – ponad 230 (Mika 2008)[2]. W 2008 r. parki rozrywki w Stanach Zjednoczonych odwiedziło 300 mln osób, a przychody w 2006 r. osiągnęły wartość 11,5 mld USD[3]. Tylko w Stanach Zjednoczonych analizowane obiekty dają zatrudnienie 500 tys. osób (dla przykładu – Walt Disney World w Orlando na Florydzie w 2002 r. zatrudniał 55 900 osób (Kowalczyk 2005).

2 Por. także: www.iaapa.org/pressroom/Amusement_Park_Industry_Statistics.as [pozyskano 5 czerwca 2011 r.]. International Association of Amusement Parks and Attractions (skrót IAAPA) jest największym, międzynarodowym stowarzyszeniem zrzeszającym obecnie parki rozrywki, parki tematyczne, parki wodne, rodzinne centra rozrywki, ogrody zoologiczne, oceanaria, centra rozrywkowo-naukowe oraz producentów urządzeń i asortymentu do w/w obiektów w Stanach Zjednoczonych. Organizacja powstała w 1918 r. i reprezentuje interesy ponad 4000 producentów, dostawców i członków indywidualnych z ponad 90 krajów świata.

3 www.iaapa.org/pressroom/Amusement_Park_Industry_Statistics.asp [pozyskano 5 czerwca 2011 r.].

Pierwsze parki rozrywki powstały w krajach Europy Zachodniej (w Danii, Wielkiej Brytanii, Austrii) już w XVI-XVIII wieku. Wyraźny rozwój tego typu obiektów nastąpił wraz z początkiem rewolucji przemysłowej, kiedy stały się one bardzo popularne szczególnie dla mieszkańców miast uciekających od ponurej atmosfery środowiska miejskiego. Kolejnym okresem rozwoju parków rozrywki w Europie Zachodniej było dwudziestolecie międzywojenne, a następnie lata 50. XX w. Największy rozwój tych ośrodków rozpoczął się od lat 70. XX w. i trwa do dzisiaj.

Za najstarszy park rozrywki na świecie uznaje się powszechnie duński park Dyrehavsbakken (nazywany Bakken) położony w pobliżu Klampenborg (8 km na północ od Kopenhagi). Jego początki sięgają 1583 roku, a w ostatnich latach odwiedza go ponad 2,5 mln osób rocznie[4]. Jednym z najstarszych parków rozrywki są tzw. Ogrody Tivoli – słynny w całej Skandynawii park rozrywki i ogród położony w centrum Kopenhagi. Park został otwarty w 1843 r. i od początku gromadził tysiące osób korzystających z różnego typu atrakcji: karuzeli, prostych kolejek górskich, kawiarni, restauracji i teatru. Warto podkreślić, że zwiedzając w 1843 r. Ogrody Tivoli, Hans Christian Andersen wpadł na pomysł napisania baśni „Słowik". W 1948 r., a następnie m.in. w 1952 i 1953 r. Ogrody Tivoli odwiedził Walt Disney wraz z żoną Lily. Zachwycony „szczęśliwą atmosferą zabawy" jaka panowała w parku, a także jego malowniczą scenerią, podjął decyzję o zbudowaniu parku Disneyland w Anaheim, w Kalifornii, w którym atmosfera i niezwykła kolorowa sceneria byłaby identyczna[5]. Obecnie Ogrody Tivoli odwiedza rocznie ponad 3,5 mln osób (w 2010 r. zarejestrowano 3,69 mln odwiedzających)[6].

Do najstarszych parków rozrywki zalicza się także: wiedeński park Prater – udostępniony publiczności w 1766 r. przez cesarza Józefa II, Blackgang Chine na wyspie Wight (Wielka Brytania) otwarty w 1843 r., Pleasure Beach w Blackpool (Wielka Brytania), którego początki sięgają 1896 r., park Liseberg w Göteborgu oddany do użytku w 1923 r., park De Efteling w Kaatsheuvel (Holandia) otwarty w 1952 r. oraz park wytwórni Walta Disneya powstały w 1955 r. niedaleko Anaheim w Kalifornii. Wymieniając najstarsze parki rozrywki warto jeszcze wspomnieć o słynnym londyńskim parku Vauxhall Gardens założonym w 1661 r. i zamkniętym w 1859 r.

Pierwszy park miniatur – Bekonscot Model Village – powstał w 1929 r. w Beaconsfield (Anglia, hrabstwo Buckinghamshire). Postawiono tu miniatury budowli w skali 1:12, które wraz z innymi elementami prezentowały krajobraz angielskich wiosek z tego okresu. Bekonscot choć nie był projektowany jako atrakcja turystyczna, szybko stał się znany w całym regionie i zaczął przyciągać rzesze odwiedzających. W ciągu 80 lat istnienia Bekonscot odwiedziło 14 mln osób[7]. Największy park miniatur na świecie to Madurodam (właśc. Madurodam Museum) w Hadze. Park powstał w 1952 r. i gromadzi obecnie ponad 700 miniatur najbardziej znanych budowli w Holandii. Ogromną atrakcją Ma-

4 Patrz: www.bakken.dk/english.html
5 www.tivoli.dk/media(1862,1033)/Welcome_to_Tivoli.pdf [pozyskano 13 lipca 2011 r.].
6 Dane za stroną internetową: www.themeit.com/etea/2010Report.pdf [pozyskano: 15 lipca 2011 r.].
7 Dane za stroną internetową: www.en.wikipedia.org/wiki/Bekonscot [pozyskano 15 lipca 2011 r.].

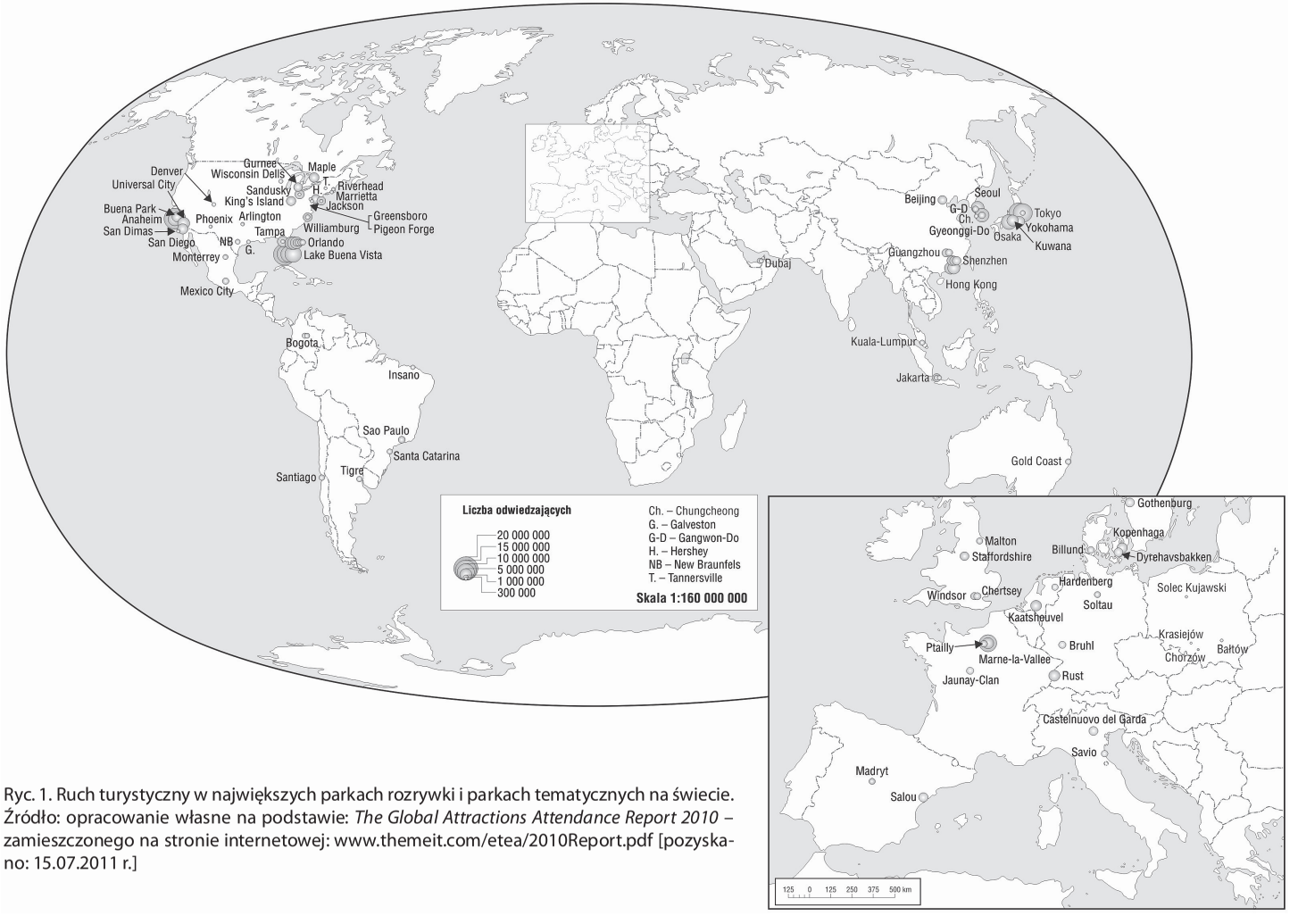

Ryc. 1. Ruch turystyczny w największych parkach rozrywki i parkach tematycznych na świecie. Źródło: opracowanie własne na podstawie: *The Global Attractions Attendance Report 2010* – zamieszczonego na stronie internetowej: www.themeit.com/etea/2010Report.pdf [pozyskano: 15.07.2011 r.]

Największe parki rozrywki na świecie pod względem wielkości odwiedzin:

1. Lake Buena Vista (U.S.A.) - Magic Kingdom at Walt Disney World
2. Anaheim (U.S.A.) - Disneyland
3. Tokyo (Japonia) - Tokyo Disneyland
4. Tokyo (Japonia) - Tokyo Disneysea
5. Lake Buena Vista (U.S.A.) - Epcot at Walt Disney World
6. Marne-la-Vallee (Francja) - Disneyland Park at Disneyland Paris
7. Lake Buena Vista (U.S.A.) - Disney's Animal Kingdom at Walt Disney World
8. Lake Buena Vista (U.S.A.) - Disney's Hollywood Studios at Walt Disney World
9. Osaka (Japonia) - Universal Studios Japan
10. Gyeonggi-Do (Korea Potudniowa) - Everland
11. Anaheim (U.S.A.) - Disney California Adventure
12. Orlando (U.S.A.) - Islands of Adventure at Universal Orlando
13. Orlando (U.S.A.) - Universal Strudios at Universal Orlando
14. Seoul (Korea Potudniowa) - Lotte World
15. Hong Kong - Hong Kong Disneyland
16. Orlando (U.S.A.) - Seaworld Florida
17. Hong Kong - Oceand Park
18. Universal City (U.S.A.) - Universal Studios Hollywood
19. Marne-la-Vallee (Francja) - Walt Disney Studios at Disneyyland
20. Kuwana (Japonia) - Nagashima Spa Land
21. Rust (Niemcy) - Europa Park
22. Tampa (U.S.A.) - Busch Gardens Tampa Bay
23. Yokohama (Japonia) - Yokohama Hakkeijima Sea Paradise
24. Kaatsheuvel (Holandia) - De Efteling
25. San Diego (U.S.A.) - Seaworld California
26. Kopenhaga (Dania) -Tivoli Gardens
27. Buean Park (U.S.A.) - Knott's Berry Farm
28. Shenzhen (Chiny) - Oct East
29. Maple (Kanada) - Canada's Wonderland
30. Kings Island (U.S.A.) - Kings Island
31. Sandusky (U.S.A.) - Cedar Point
32. Shenzhen (Chiny) - Happy Valley
33. Salou (Hiszpania) - Port Aventura
34. Gothenberg (Szwecja) - Liseberg
35. Hershey (U.S.A.) - Hershey Park
36. Williamsburg (U.S.A.) - Busch Gardens
37. Castelnuovo del Garda (Wtochy) - Gardaland
38. Staffordshire (Wielka Brytania) - Alton Towers
39. Beijing (Chiny) - Happy Valley
40. Jackson (U.S.A.) - Six Flags Great Adventure
41. Gurnee (U.S.A.) - Six Flags Great America
42. Shenzhen (Chiny) - Window of the World
43. Dyrehavsbakken (Dania) - Bakken
44. Jakarta (Indonezja) — Dunia Fantasi
45. Guangzhou (Chiny) - Chimelong Paradise
46. Mexico City (Meksyk) - Six Flags Mexico
47. Orlando (U.S.A.) -Typhoon Lagoon at Disney World
48. Sao Paulo (Brazylia) - Hopi Hari
49. Windsor (Wielka Brytania) - Legoland Windsor
50. Orlando (U.S.A.) - Blizzard Beach at Disney World
51. Chertsey (Wielka Brytania) - Thorpe Park
52. Bruhl (Niemcy) - Phantasialand
53. Jaunay-Clan (Francja) - Futuroscope
54. Guangzhou (Chiny) - Chimelong Water Park
55. Gyeonggi-Do (Korea Potudniowa) - Caribbean Bay at Everland Resort
56. Sao Paulo (Brazylia) - Playcenter
57. Ptailly (Francja) - Pare Asterix
58. Billund (Dania) - Legoland Billund
59. Savio (Wtochy) - Mirabilandia
60. Orlando (Floryda, U.S.A.) - Aquatica
61. Mexico City (Meksyk) - La Feria de Chapultepec
62. Hardenberg (Holandia) - Slagharen
63. Malton (Wielka Brytania) - Flamingoland
64. Gangwon-Do (Korea Potudniowa) - Ocean World
65. Soltau (Niemcy) - Heide Park
66. Madryt (Hiszpania) - Parque de Atracciones
67. Orlando (Floryda, U.S.A.) - Wet'n Wild
68. Gold Coast (Australia) - Wet'n Wild Water World
69. Santiago (Chile) - Fantasialandia
70. Tigre (Argentyna) - Parque de la Costa
71. Dubaj (Zjednoczone Emiraty Arabskie) - Aquaventure
72. Santa Catarina (Brazylia) - Beto Carrero World
73. Kuala Lumpur (Malezja) - Sunway Lagoon
74. Bogota (Kolumbia) - Parque Mundo Aventura
75. Bogota (Kolumbia) - El Salitre Magico
76. Monterrey (Meksyk) - Plaza de Sesamo
77. Tokyo (Japonia) - Summerland
78. New Braunfels (U.S.A.) - Schlitterbahn
79. Jakarta (Indonezja) - Atlantis Water Adventure (Taman Impian Jaya Ancol)
80. Williamsburg (U.S.A.) - Water Country USA
81. Insano (Brazylia) - Beach Park
82. Jakarta (Indonezja) - Ocean Park Water Adventure
83. Dubaj (Zjednoczone Emiraty Arabskie) - Wild Wadi
84. Wisconsin Dells (U.S.A.) - Noah's Ark
85. Tampa (U.S.A.) - Adveture Island
86. Chungcheong (Korea Potudniowa) - Deoksan Spa Castle
87. Denver (U.S.A.) - Hyland Hills Water World
88. Galveston (U.S.A.) - Schlitterbahn
89. Riverhead (U.S.A.) - Splish-Splash
90. Marrietta (U.S.A.) - Six Flags White Water
91. Arlington (U.S.A.) - Six Flags Hurricane Harbor
92. San Dimas (U.S.A.) - Raging Waters
93. Jackson (U.S.A.) - Six Flags Hurricane Harbor
94. Phoenix (U.S.A.) - Wet'n Wild
95. Greensboro (U.S.A.) - Wet'n Wild Emerald Point
96. Pigeon Forge (U.S.A.) - Dollywood's Splash Country
97. Sandusky (U.S.A.) - Soak City Cedar Point
98. Tannersville (U.S.A.) - Camelbeach
99. Bałtów - Jurapark Bałtów
100. Solec Kujawski - Jurapark Solec
101. Krasiejów-Jurapark
102. Chorzów - Śląskie Wesołe Miasteczko

durodam jest najdłuższa na świecie miniaturowa kolej elektryczna, jeżdżąca według stałego rozkładu jazdy i zatrzymująca się przy miniaturach dworców w Bredzie, Hadze i Amsterdamie.

Według danych zamieszczonych w *The Global Attractions Attendance Report* opublikowanym przez Themed Entertainment Association (TEA) – międzynarodową organizację zajmującą się tematyką rozrywkową, liczba odwiedzających największe parki rozrywki na świecie wzrosła w 2010 r. o 11% (wzrost w odniesieniu do 2009 r.)[8]. Niekwestionowanym liderem w sieci parków rozrywki na świecie są niezwykłe parki – centra rozrywki stworzone przez wytwórnię Walta Disneya w pobliżu Anaheim, a także w Lake Buena Vista, w Tokio, w Paryżu i w Hongkongu. W 2010 r. disnejowskie parki rozrywki odwiedziło w sumie ponad 120 mln osób![9] Największym udziałem odwiedzających z tej grupy cieszył się park Walt Disney World Resort w Lake Buena Vista w stanie Floryda otwarty w 1971 r. Park składa się z czterech parków tematycznych – Magic Kingdom Park, Epcot, Disney's Hollywood Studios i Disney's Animal Kingdom Park i zajmuje powierzchnię 122 km^2. W 2010 r. zwiedziło go w sumie kilkadziesiąt milionów osób: Magiczne Królestwo – 16,97 mln, Epcot – 10,82 mln, Disney's Hollywood Studios – 9,6 mln i Zwierzęce Królestwo Disneya – 9,68 mln osób (por. ryc. 1)[10].

Drugim, najczęściej odwiedzanym parkiem rozrywki na świecie jest najstarszy park wytwórni Disneya położony niedaleko Anaheim w Kalifornii. Został on zbudowany według koncepcji Walta Disneya, a jego główną atrakcją są postacie z disnejowskich bajek i filmów oraz bajkowa sceneria. Od momentu otwarcia parku, czyli od 1955 r. do 2010 r. Disneyland w Anaheim odwiedziło 600 mln osób. W 2010 r. w parku zarejestrowano niemal 16 mln zwiedzających[11].

Nieco mniejszą popularnością odwiedzających cieszy się Tokyo Disney Resort położony w miejscowości Urayasu (prefektura Chiba) na wschód od Tokio. Ośrodek ten został otwarty w 1983 r. i był to pierwszy park wytwórni Walta Disneya otwarty poza granicami Stanów Zjednoczonych. Obecnie Tokyo Disney Resort składa się z dwóch głównych parków tematycznych: Tokyo Disneyland (pierwszy park rozrywki zbudowany w kompleksie) i Tokyo DisneySea, a także centrum usługowo-gastronomicznego Ikspiari i handlowego Bon Voyage. W 2010 r. Tokyo Disneyland i Tokyo DisneySea odwiedziło odpowiednio 14,45 mln i 12,66 osób. Tokyo Disney Resort jest najpopularniejszym w Japonii miejscem turystyki rodzinnej i szkolnej. Do najliczniej odwiedzanych parków rozrywki na kontynencie azjatyckim należą obok Tokyo Disney Resort również: Universal Studios Japan w Osace (8,16 mln odwiedzających w 2010 r.), Everland w Gyeonggi-Do (Korea Południowa) (6,88 mln), Lotte World w Seulu (5,51 mln), Hong Kong Disenyland (5,2 mln) i Ocean Park w Hongkongu

8 Dane za stroną internetową: www.themeparktourist.com/news/20110617/4236/universal-closes-gap-disney-2010-theme-park-attendance-figures [pozyskano: 15 lipca 2011 r.].

9 Dane za stroną internetową: www.themeit.com/etea/2010Report.pdf [pozyskano: 15 lipca 2011 r.]

10 Tamże.

11 Tamże.

(5,1 mln). Z kolei w Ameryce Łacińskiej największą popularnością cieszą się parki: Six Flags Mexico w Meksyku (2 mln odwiedzających), Hopi Hari i Playcenter w brazylijskim São Paulo (odpowiednio 1,93 mln i 1,7 mln), a także Fantasialandia w Santiago de Chile (1,2 mln) (por. ryc. 1).

Najczęściej odwiedzanym parkiem rozrywki w Europie jest Disenyland Resort Paris – składający się z dwóch parków Disneya: Disneyland Park (10,5 mln odwiedzających w 2010 r.) i Walt Disney Studios Park (4,5 mln). Do najpopularniejszych europejskich parków rozrywki zalicza się także: Europa Park w Rust (Niemcy; 4,25 mln odwiedzających), De Efteling w Kaatsheuvel (4 mln), Tivoli Gardens w Kopenhadze (3,7 mln), Port Aventura w Salou (Hiszpania; 3 mln), Liseberg w Göteborgu (Szwecja), Gardaland w Castelnuovo del Garda (Włochy; 2,8 mln), Alton Towers w Staffordshire (Wielka Brytania; 2,75 mln), a także Legoland w Windsor (Wielka Brytania; 1,9 mln) i Legoland w Billund (Dania; 1,65 mln odwiedzających) (por. ryc. 1)[12].

Parki rozrywki w Polsce

W ciągu ostatnich 10 lat w Polsce powstało około 50 parków rozrywki (ryc. 2)[13]. Najliczniejszą grupę stanowią parki dinozaurów (19 obiektów), parki miniatur (12), wesołe miasteczka – Lunaparki (10), parki bajkowe (4) i miasteczka westernowe (4). Z każdym rokiem powstają w naszym kraju nowe tego typu miejsca aktywnego wypoczynku, gdzie dzieci wraz z rodzicami lub opiekunami zdobywając wiedzę łączą ją z wieloma atrakcjami i rozrywką. Połączenie oferty rozrywkowej z elementami edukacyjnymi w parkach rozrywki i tematycznych ma istotne znaczenie w stale rosnącej popularności tych obiektów w Polsce. Bez wątpienia więc tego typu obiekty są doskonałym miejscem na wspólną rodzinną rekreację. Dla wielu rodziców chwile spędzone z dziećmi w parkach rozrywki i parkach tematycznych są nowym doświadczeniem. W trakcie zwiedzenia i zabawy mają oni bowiem możliwość obserwowania reakcji i zachowań swych pociech w sytuacjach nowych, pełnych emocji, radości i wielkich wrażeń. Wspólnie spędzony czas rodziców z dziećmi, wzmacniania więzi w rodzinie – więzi, które procentują na całe życie.

Parki dinozaurów

Obecnie w Polsce funkcjonuje 19 parków rozrywki tematycznie związanych z dinozaurami, nazywanych popularnie parkami dinozaurów, parkami jurajskimi lub dinoparkami. Stanowią one największą grupę wśród wszystkich parków rozrywki.

Pierwszy park dinozaurów został otwarty w sierpniu 2004 r. w Bałtowie (woj. świętokrzyskie). Następne parki z prehistorycznymi gadami powstały kolejno w Kołacinku i Rogowie (kwiecień 2007 r.), w Nowinach Wielkich (2007 r.), w Karłowie i Solcu Kujawskim (maj 2008 r.), w Jurowcach k. Białegostoku (czerwiec 2008 r.), w Rybniku (kwiecień 2009 r.), w Zatorze (maj 2009 r.), w Inwałdzie (wrzesień 2009 r.), w Krasiejowie i Łebie (czerwiec 2010 r.), w Szklarskiej Porębie (lipiec 2010 r.), w Krasnobrodzie, Ustroniu i w Wolinie (maj 2011 r.),

12 Tamże.

13 Zob. www.parkamania.pl.

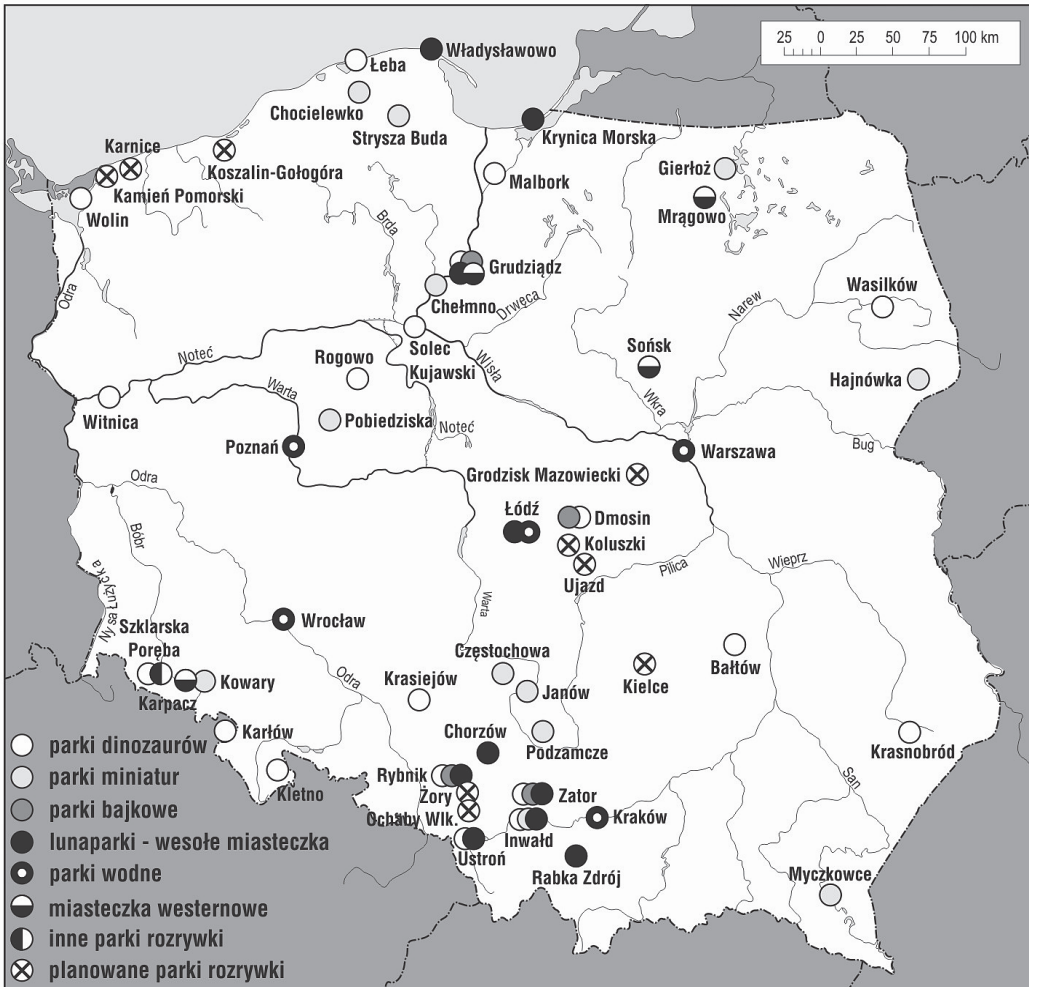

Ryc. 2. Największe parki rozrywki w Polsce.
Źródło: opracowanie własne na podstawie:

Parki dinozaurów:

1. Bałtćw – Jurapark Bałtdw
2. Dmosin – Dinopark Kołacinek
3. Grudziądz – Megapark
4. Inwałd – Dinolandia
5. Karłów – Park Dinozaurów w Karłowie
6. Kletno – Park Jurajski w Kletnie
7. Krasiejów – Jurapark Krasiejów
8. Krasnobród – Park Jurajski Krasnobrodzkie Dinozaury
9. Łeba – Łebapark
10. Malbork – Dinopark Malbork
11. Rogowo – Zaurolandia
12. Rybnik – Rodzinny Park Atrakcji
13. Solec Kujawski – Jurapark Solec
14. Szklarska Poręba – Dinopark Szklarska Poręba
15. Ustroń – Park Dinozaurów w Ustroniu
16. Wasilków – Jurajski Park Dinozaurów
17. Witnica – Park Dinozaurów Nowiny Wielkie
18. Wolin – Woliński Park Dinozaurów
19. Zator – Dinozatorland

Parki miniatur:

1. Cbełmno – Park Miniatur Zamków Krzyżackich
2. Cbocielewko – Park Miniatur Zielony Dwór
3. Częstochowa – Park Miniatur Sakralnych Złota Góra
4. Gierłoż – Park Miniatur Warmii i Mazur
5. Hajnówka – Park Miniatur Zabytków Podlasia
6. Inwałd – Park Miniatur Świat Marzeń
7. Janów – Jurajski Gród
8. Kowary – Park Miniatur Zabytków Dolnego Śląska
9. Myczkowce – Miniaturowe Świątynie
10. Pobiedziska – Skansen Miniatur w Pobiedziskach

w Malborku (czerwiec 2011 r.), a także w Grudziądzu (Park Dinozaurów i Jurajska Ścieżka Edukacyjna w Mega-Parku) oraz w Kletnie (Park Jurajski w Muzeum Geologicznym). W najbliższych miesiącach planowane jest otwarcie kolejnego parku jurajskiego na Górze Chełmskiej w Koszalinie. Warto podkreślić, że już w 1975 r. w Śląskim Ogrodzie Zoologicznym w Chorzowie otwarto tzw. skalną kotlinę dinozaurów, w której postawiono 16 betonowych, naturalnej wielkości modeli dinozaurów zrekonstruowanych na podstawie szczątków kopalnych znalezionych w latach 60. i 70. XX w. przez polskich paleontologów na pustyni Gobi.

Najbardziej znanym i najchętniej odwiedzanym parkiem dinozaurów w Polsce jest wspomniany JuraPark Bałtów w Bałtowie. Powstał on w miejscu odkrycia przez polskiego paleontologa, dra Gerarda Gierlińskiego tropów dinozaurów z okresu górnej jury – m.in. drapieżnego allozaura, stegozaura, kamptozaura i kompsognata. Obecnie na terenie bałtowskiego JuraParku znajduje się około 100 modeli dinozaurów w skali 1:1. Największym model to mierzący około 26 metrów długości diplodok. W obrębie parku znajduje się także Muzeum Jurajskie i plac zabaw dla dzieci. Obok JuraPark powstały także inne atrakcje dla dzieci i rodziców – m.in. Zwierzyniec Bałtowski, ośrodek jazdy konnej, Szwajcaria Bałtowska, kino emocji – Cinema 5D, prehistoryczne oceanarium i rollercoaster.

JuraPark Bałtów jest zaliczany do największych atrakcji turystycznych woj. świętokrzyskiego i w krótkim czasie stał się wizytówką turystyczną tego regionu. Ośrodek, reklamujący się jako „rodzinne miejsce dobrej przygody" jest zdobywcą wielu nagród i wyróżnień przyznanych m.in. przez Polską Organizację Turystyczną, Regionalną Organizację Turystyczną Województwa Świętokrzyskiego, władze województwa i wiele organizacji turystycznych. Warto podkreślić, że w 2007 r. JuraPark Bałtów otrzymał największą ilość głosów w konkursie organizowanym przez portal Turystyczny TravelPolska i wydaw-

11. Podzamcze – Park Miniatur Ogrodzieniec
12. Strysza Buda – Kaszubski Park Miniatur

Parki bajkowe:

1. Dmosin – Kraina św. Mikołaja
2. Grudziądz – Megapark
3. Rybnik – Rodzinny Park Atrakcji
4. Zator– Park św. Mikołaja

Lunaparki – wesołe miasteczka:
1. Chorzów – Śląskie Wesołe Miasteczko
2. Grudziądz – Megapark
3. Inwałd – Dinolandia
4. Krynica Morska – Lunapark Krynica
5. Łódź – Łódzki Park Rozrywki
6. Rabka Zdrój – Rabkoland
7. Rybnik – Rodzinny Park Atrakcji
8. Ustroń – Extreme Park Równica
9. Władysławowo – Lunapark Sowiński
10. Zator – Dinozatorland

Największe parki wodne:

1. Kraków – Park Wodny w Krakowie
2. Łódź – AquaparkFala
3. Poznań – Pływalnia Atlantis
4. Warszawa – Wodny Park
5. Wrocław – Wrocławski Park Wodny

Miasteczka westernowe:
1. Grudziądz – Megapark
2. Karpacz – Western City Karpacz
3. Mrągowo – Western City Mrongoville
4. Sońsk – Kraina Westernu

Inne parki rozrywki:

1. Szklarska Poręba – Esplanada

Planowane parki rozrywki:
1. Grodzisk Mazowiecki – Adventure World Warsaw
2. Kamice – Park Wieloryba
3. Kielce – Western City
4. Koluszki – Historyczny Park Tematyczny
5. Koszalin – Gołogóra – Dinopark Góra Chełmska
6. Ochaby Wielkie – Dream Park Ochaby
7. Ujazd – Mikrokosmos
8. Żory – Miasteczko Twinpigs

nictwo Carta Blanca, którego celem było wyłonienie Siedmiu Cudów Polski w kategorii atrakcje dla dzieci.

W 2009 r. JuraPark Bałtów odwiedziła rekordowa liczba zwiedzających – 500 tys. osób. Tym samym dinopark wyprzedził pod względem liczby turystów najczęściej odwiedzane obiekty krajoznawcze w woj. świętokrzyskim, tj. Jaskinię Raj i sanktuarium na Świętym Krzyżu. O dynamicznym wzroście ruchu turystycznego do parku w Bałtowie świadczą bez wątpienia dane statystyczne z kolejnych lat: w pierwszym roku funkcjonowania parku zarejestrowano 30 tys. odwiedzających, w 2005 r. – 80 tys., w 2006 r. – 100 tys., w 2007 r. – 250 tys. i w 2008 r. – 300 tys. osób[14].

Właścicielem JuraPark Bałtów jest Stowarzyszenie „Delta", które w 2008 r. otwarło JuraPark w Solcu Kujawskim, a w 2010 r. JuraPark w Krasiejowie. Oba parki bardzo szybko zyskały sobie uznanie i dużą popularność. W 2010 r. JuraPark Solec odwiedziło 250 tys. osób, zaś JuraPark Krasiejów – 180 tys. osób[15]. Należy podkreślić, że Park Jurajski w Krasiejowie jest największym tego typu parkiem tematycznym w Europie (pow. 40 ha), w którym zgromadzono około 250 modeli reprezentujących 70 gatunków płazów i gadów żyjących w triasie, jurze i kredzie.

Parki dinozaurów często powiązane są tematycznie z innymi parkami rozrywki np. w Mega-Parku w Grudziądzu oprócz parku dinozaurów można wyodrębnić park bajkowy, lunapark i miasteczko westernowe. Podobnie jest w innych miejscowościach, gdzie tematyka parków jest połączona (Grudziądz, Dmosin, Rybnik, Zator, Inwałd, Ustroń, Szklarska Poręba). W niektórych przypadkach dany park tematyczny jest otwierany tylko w wybranym sezonie np. w Dmosinie park św. Mikołaja można odwiedzać w zimie, natomiast przez cały rok funkcjonuje Dinopark Kołacinek.

Parki miniatur

Ogromną popularnością wśród dzieci i rodziców cieszą się także parki miniatur. Trudno się więc dziwić, że tego typu obiekty powstają, jak przysłowiowe „grzyby po deszczu" w różnych zakątkach kraju. Niestety ich lokalizacja często wydaje się być dyskusyjna, a w przypadku parku miniatur w Podzamczu (park zbudowany w odległości 1000 metrów od ruin zamku Ogrodzieniec) – według autorów prezentowanego opracowania – bulwersująca. Zdaniem Z. Kruczka parki miniatur i miasteczka westernowe nie są żadną atrakcją turystyczną, a jedynie „pułapką turystyczną", która bazuje na niewybrednych gustach, a jej celem jest wyciągnięcie od turystów pieniędzy (Kruczek 2009). Wydaje się jednak, że parki miniatur pełnią pozytywną rolę edukacyjną, a ich zwiedzanie bardzo często jest impulsem dla najmłodszych do wycieczek i bliższego spotkania ze słynnymi zabytkami w regionie i na świecie.

Do końca lipca 2011 r. w Polsce powstało 12 parków miniatur, a kolejne są już w fazie realizacji – np. Park Latarni Morskich Wybrzeża Bałtyckiego w Kamieniu Pomorskim.

14 W 2010 r. JuraPark Bałtów odwiedziło 320 tys. osób. Dane udostępnione przez Zarząd Stowarzyszenia „Delta" w Bałtowie.

15 Dane udostępnione przez Zarząd Stowarzyszenia „Delta" w Bałtowie.

Motywem przewodnim w większości parków są budowle (wykonane najczęściej w skali 1:25) – zabytkowych i znanych obiektów z regionu w którym dany park się znajduje, a także najsłynniejszych budowli świata. Dla przykładu w Kaszubskim Parku Miniatur w Stryszej Budzie są to m.in. makiety kaplic kalwaryjskich Kalwarii Wejherowskiej, bazyliki Mariackiej w Gdańsku, kaszubskiej osady i latarni morskich, a także Białego Domu, Statuy Wolności, egipskiego Sfinksa, Muru Chińskiego i pomnika Chrystusa Zbawiciela w Rio de Janeiro.

Park „Jurajski Gród" w Janowie, otwarty w lipcu 2010 r., prezentuje miniatury zamków Jury Krakowskiej Częstochowskiej oraz rzeźbioną w kamieniu Maczugę Herkulesa i Bramę Twardowskiego. Miniatury zamków i warowni na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej można również zobaczyć na terenie Parku Miniatur w Podzamczu. W parku tym odwiedzający mogą podziwiać także repliki średniowiecznych machin i wież oblężniczych, wieżę strażniczą i zwodzony most.

W Parku Miniatur Świątyń znajdującym się na terenie Ośrodka Wypoczynkowo-Rehabilitacyjnego Caritas Diecezji Rzeszowskiej w Myczkowcach zgromadzono z kolei 140 makiet najstarszych drewnianych kościołów rzymskokatolickich oraz cerkwi greckokatolickich i prawosławnych znajdujących się w południowo-wschodniej Polsce, a także na Słowacji i Ukrainie.

Park Miniatur Świat Marzeń w Inwałdzie sąsiaduje ze wspomnianym już parkiem dinozaurów „Dinolandia" i gromadzi miniatury znanych obiektów na świecie – m.in. wieży Eiffla, Big Bena, Koloseum w Rzymie, Krzywej Wieży w Pizie, Sfinksa, Łuku Triumfalnego, Białego Domu, Muru Chińskiego, zamku w Malborku, bazyliki św. Piotra (miniatura wykonana w skali 1:15), kompleksu weneckiego (w skali 1:10). W 2009 r. inwałdzki park miniatur odwiedziło 250 tys. osób[16].

Park Miniatur Zabytków Dolnego Śląska w Kowarach należy do najliczniej odwiedzanych tego typu parków rozrywki w Polsce. W 2010 r. zwiedziło go 270 tys. osób[17]. W parku zgromadzono miniatury (w skali 1:25) najważniejszych walorów kulturowych Dolnego Śląska, a także miniaturę grzbietu Karkonoszy z jej najwyższym szczytem Śnieżką wykonaną w skali 1:50.

Do najbardziej znanych parków miniatur w Polsce zaliczyć można także: Skansen Miniatur w Pobiedziskach, Park Miniatur Warmii i Mazur w Gierłoży, Park Miniatur Zabytków Podlasia w Hajnówce, Park Miniatur Zamków Krzyżackich w Pobiedziskach, czy też najmłodszy w analizowanej grupie Park Miniatur Sakralnych Złota Góra w Częstochowie.

Parki Wodne

Parki wodne – popularnie nazywane aquaparkami, to niewątpliwie jedna z najszybciej rozwijających się grup parków rozrywki w Polsce. Obecnie można wymienić ponad 20 parków wodnych i ponad 150 obiektów o charakterze

16 Dane za stroną internetową: www.parkmania.pl/parki/17/o-parku/Park-Miniatur-Swiat-Marzen.html [pozyskano 18 lipca 2011 r.].

17 Dane za stroną internetową: www.parkmania.pl/parki/18/o-parku/Park-Miniatur-Zabytkow-Dolnego-Slaska.html [pozyskano 18 lipca 2011 r.].

pływalni i kąpielisk oferujących również atrakcje takiego typu jak zjeżdżalnie, jacuzzi, sauny, baseny olimpijskie i rekreacyjne.

Najstarszym parkiem wodnym w Polsce jest „Akwawit" w Lesznie. Inwestorem parku była firma przemysłu spirytusowego „Akwawit". Park został oddany do użytku w 1993 r. po zaledwie 20 miesiącach budowy.

Wśród największych parków wodnych w Polsce na szczególną uwagę zasługuje Wrocławski Park Wodny, Park Wodny w Warszawie, Aquapark Fala w Łodzi, Park Wodny w Krakowie oraz Pływalnia Atlantis w Poznaniu.

Największym pod względem powierzchni jest Aquapark Fala w Łodzi, który rozciąga się na powierzchni 5 ha, a łączna powierzchnia lustra wody wynosi 2450 m^2. Całość kompleksu wzbogacona jest o część zewnętrzną z takimi atrakcjami jak: zjeżdżalnie, bicze wodne, rwąca rzeka znajdują się Wellness & SPA oraz sauny. Główny trzon parku stanowi centralny budynek z trzema przeszklonymi bryłami które kształtem przypominają piramidy. Park został otwarty w 2008 r. W 2010 r. odwiedziło go ok. 250 tys. gości[18].

Najwięcej osób korzysta z atrakcji oferowanych przez Wrocławski Park Wodny. Rocznie odwiedza go blisko milion osób[19]. Rozciąga się on na powierzchni 1,2 ha. Posiada 4 baseny (sportowy, rekreacyjny, pływacki i dla dzieci), jacuzzi z 4 wannami, 6 zjeżdżalni z czego najdłuższa ma 186 m oraz sauny.

Kolejnym pod względem liczby odwiedzających parkiem wodnym w Polsce jest Park Wodny w Krakowie, który w 2010 r. odwiedziło 500 tys. gości. Oprócz standardowych atrakcji oferowanych w tego typu parkach można wymienić osobne baseny ze zjeżdżalniami (wewnętrzne i zewnętrzne), rwąca rzekę, czy „falę".

Najpopularniejszym polskim parkiem wodnych o charakterze sportowo-rekreacyjnym jest Wodny Park w Warszawie. Posiada on pływalnię z basenem olimpijskim – jedyną takiego rodzaju w Warszawie i jedną z niewielu w Polsce. Park oferuje odnowę biologiczną, Aquaareobic, czy Strefę Bani Ruskiej – czyli saunę rosyjską o właściwościach rozgrzewających i leczniczych, pomagających na stres i zmęczenie.

Warto również wspomnieć o cieszących się bardzo dużą popularnością kompleksach basenów termalnych na Podhalu – w Zakopanem, Bukowinie Tatrzańskiej, Szaflarach i w Białce Tatrzańskiej. Popularność tę zawdzięczają zdrowotnym właściwościom wody o temperaturze od 20 do 40°C, której działanie ma szczególnie pozytywny wpływ na układ mięśniowy i nerwowy. Baseny wyposażone są w liczne urządzenia do hydromasażu. W obrębie kompleksów basenów termalnych znajdują się także zjeżdżalnie, brodziki dla najmłodszych, baseny rekreacyjne, sauny, gabinety odnowy biologicznej, także restauracje i hotele. Największym uznaniem odwiedzających cieszę się baseny termalne w Bukowinie Tatrzańskiej – zaliczane do najnowocześniejszych w Europie.

18 Dane za stroną internetową: www.parkmania.pl/parki/297/o-obiekcie/Aquapark-Fala.html [pozyskano 18 lipca 2011 r.].

19 Dane za stroną internetową: http://www.parkmania.pl/parki/299/o-obiekcie/Wroclawski-Park-Wodny.html [pozyskano 18 lipca 2011 r.].

Parki Bajkowe

Parki bajkowe stanowią jedną z najmniej licznych grup parków rozrywki w Polsce. Obecnie w naszym kraju funkcjonuje 4 parki bajkowe. Trzy z nich funkcjonują jako osobny park tematyczny w obrębie większego parku rozrywki: Kraina Baśni, Bajek i Legend – w Mega-Parku Grudziądz, Kraina św. Mikołaja – w Dinoparku Kołacinek w Dmosinie oraz Bajkowa Kraina – w Rodzinnym Parku Atrakcji w Rybniku. W Zatorze, Park św. Mikołaja w Krainie Bajek znajduje się nieopodal Ośrodka Rekreacyjno-Wypoczynkowego „Riverpark" Funkcjonuje sezonowo w okresie zimowym.

Podobnie pozostałe w/w parki funkcjonują w głównie w sezonie zimowym ze względu na główną „atrakcję" jaką jest postać św. Mikołaja. Parki oferują również spotkanie z innymi postaciami z bajek, Elfami, czy Dziadkiem Mrozem, a także szopkę bożonarodzeniową.

W Dmosinie dzieci mogą zobaczyć Jasia i Małgosię oraz Babę Jagę, a także wejść do Zamku Królowej Śniegu. Można również zrobić zdjęcie z św. Mikołajem lub Dziadkiem Mrozem, wejść do ich domów, otrzymać od nich prezent, czy specjalną monetę z mennicy św. Mikołaja. Dodatkowymi atrakcjami jest np. poszukiwanie i wysyłanie magicznej gwiazdki do nieba, bicie monet „śnieżek", spacer po bajkowej ścieżce, spotkanie z pomocnikami św. Mikołaja w Stajni Reniferów, czy też oglądanie bajek i filmów o tematyce bożonarodzeniowej w Kinie „Pod Dzwoneczkami". Park św. Mikołaja w Dmosinie stanowi największy tego typu park bajkowy w Polsce – położony na obszarze 4 ha. W 2009 r. odwiedziło go 25 tys. gości[20].

Miasteczka westernowe

Miasteczka westernowe są kolejnym przykładem parków rozrywki, które cieszą się dużą popularnością wśród dzieci, młodzieży oraz dorosłych. W ciągu ostatnich pięciu lat tego typu obiekty powstały m.in. w Karpaczu (Western City), w Sarnowej Górze koło Sońska (Kraina Westernu), w Grudziądzu (w obrębie Mega-Parku), w Mrągowie (Western City Mrongoville) i Łebie (Western City). Na terenie miasteczek westernowych odwiedzający mają okazję m.in. skorzystać ze szkółek jeździeckich oraz gier i zabaw westernowych, przejechać się stylizowanym dyliżansem, zobaczyć pokazy indiańskie oraz odwiedzić Saloon Bar, gdzie można skosztować kowbojskich trunków i posiłków. Na terenie wielu parków wprowadzono specjalną walutę – np. dukaty w Western City Mrongoville, czy „Dollar Kansas City" w Mega-Parku w Grudziądzu.

Lunaparki i wesołe miasteczka

Prezentacja parków rozrywki w Polsce nie byłaby pełna bez wzmianki o największych lunaparkach – wesołych miasteczkach, tj. kompleksach w obrębie których zgromadzone są urządzenia rekreacyjne – m.in. karuzele, diabelskie młyny, zjeżdżalnie, kolejki górskie, trampolina, symulatory ruchu, huśtawki itp. Pierwszy tego typu obiekt w Polsce powstał w 1929 r. z okazji otwarcia Powszechnej Wystawy Krajowej.

20 Dane za stroną internetową: www.parkmania.pl/parki/37/o-parku/Kraina-Sw-Mikolaja.html [pozyskano 18 lipca 2011 r.].

Największym i najstarszym lunaparkiem w Polsce jest Śląskie Wesołe Miasteczko. Zostało ono otwarte w 1959 r. roku, a każdego roku odwiedza go około 200 tys. osób. Do najchętniej odwiedzanych atrakcji spośród niemal 60 obiektów w tym parku zaliczyć należy: Dużą Gwiazdę – czyli największy diabelski młyn w kraju, kolejki górskie Tic-Tac Tornado i Funny Mouse , kino 4D, Pałac Strachów, karuzele Apollo 2000, a także Water Ball.

Wśród licznej grupy polskich lunaparków największym uznaniem wśród odwiedzających cieszą się także: Lunapark Krynica w Krynicy Morskiej, Łódzki Park Rozrywki w Łodzi, Extreme Park Równica w Ustroniu, Lunapark Wrocławski we Wrocławiu, Lunapark Sowiński w Władysławowie, Rabkoland w Rabce Zdrój, Rodzinny Park Atrakcji w Rybniku oraz wspomniany już Mega-Park w Grudziądzu.

Zakończenie

Wśród najnowszych trendów w turystyce światowej zauważalny jest wzrost zainteresowania wyjazdami rodzinnymi – wyjazdów rodziców z dziećmi, rodzin z rodzinami i wyjazdów sentymentalnych w poszukiwaniu „korzeni". Przeprowadzone rozważania pozwalają stwierdzić, że istotne miejsce dla szeroko rozumianej turystyki rodzinnej zajmują parki rozrywki. Niewątpliwie zdecydowana większość tego typu obiektów jest doskonałym miejscem zabawy i rozrywki, połączonej ze zdobywaniem wiedzy. Największe parki rozrywki funkcjonują obecnie w Stanach Zjednoczonych, Japonii, Korei Południowej i krajach Europy Zachodniej, a odwiedza je w ciągu roku dziesiątki miliony osób. W Polsce rozwój tego typu ośrodków widoczny jest dopiero w ostatnim dziesięcioleciu. Polskie parki rozrywki to obiekty zbudowane na niewielkich powierzchniach i oferujący znacznie mniejszy – choć z każdym rokiem poszerzany – zakres oferowanych atrakcji. W związku z tym ich zasięg przestrzenny oddziaływania ogranicza się jedynie do Polski, a liczba odwiedzających w najpopularniejszych ośrodkach nie przekracza 500 tys. osób.

Literatura

A. Kowalczyk (2005), Nowe formy turystyki miejskiej, „Prace i Studia Geograficzne", nr 35, WGiSR UW, Warszawa, s. 155-197.

Z. Kruczek (2009), Między atrakcją a pułapką turystyczną. Dylematy turystyki kulturowej XXI wieku, [w:] Stasiak A. (red.), Kultura i turystyka razem ale jak, Wydawnictwo WSTH Łódź, s. 71-80.

M. Mika (2008), Formy turystyki wypoczynkowej, [w:] Kurek W. (red. naukowy), Turystyka, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 232-256.

S. Williams (1998), Tourism geography, Routledge, London.